

V nadaljnjih, dosti zanimivih poglavjih spisa govori pisec še o racijonalizaciji, o izseljeniških vprašanjih, o starostnem zavarovanju delavstva in brezposelnih. Zadnjim prinaša tolažbo, da bo znašal naraven prirastek oseb med 20. in 60. letom le 3000, kar je posledica izpadka rojstev med vojno. To da bo v nastopajočem desetletju pri nas, kakor tudi v svetovnem razmerju prineslo olajšanje na delovni trg. Ta tolažba je sicer lepa, toda že dalj časa poznana iz svetega pisma, ki govori o sedmih suhih in o sedmih debelih letih.

Sicer pa rad priznam, da je v spisu, v katerem je zbranega dosti statističnega gradiva, potrebnega pa tudi povsem nepotrebnega, mnogo duhovitih opazk in opisov. Spis se bere, kakor če bi poslušali prijetno žuborenje potočka, ki ne trga bregov, ki mirno teče in ne vprašuje, ne kam ne čemu. Ko smo spis prebrali, nam je sicer ugodno, toda kaj naj sedaj storimo konkretnega in kako, kaj naj storimo takšnega, v kar bi imeli vero in upanje, tega ne vemo. Avtor nas je pustil same sredi ceste in noči, kjer nas je našel.

A b d i t u s.

Iz naših revij

Naše gospodarsko jugoslovenstvo. — Nič novega ne bom povedal, če bom rekel, da so pisatelji merilo za zrelost v izživljanju naroda. Narod živi tem polneje in samostojneje in zato tudi smotrnejše, čim bolj se samega in svojega življenja zaveda. Zaveda pa se narod samega sebe in svojega življenja po svojih pisateljih, ki v zavednost oblikujejo njegovo življenje ali z misleskim naporom osvetljujejo najraznejše probleme njegovega žitja. Čim več dobrih pisateljev v narodu, tem polnejše, zavednejše in smotrnejše bo njegovo življenje. Vendar je treba ta izraz pisatelje vzeti v najširšem pomenu besede. V narodu, ki se hoče duhovno razmahniti in zaživeti samostojno življenje, ne smejo snovati le pisatelji umetniki, marveč prav tako še pisatelji filozofi, pisatelji gospodarstveniki, pisatelji sociologi, esejisti vseh vrst in panog. Pri nas vse do danes bridko pogrešamo zlasti pisateljev gospodarstvenikov, ljudi, ki bi ne bili v gospodarskih vprašanjih le temeljito podkovani, a ki bi hkratu imeli do najraznejših perečih gospodarskih vprašanj tudi trden in dobro premišljen osebni odnos, ki bi poleg tega še pravilno vrednotili slovenstvo in končno svojim mislim znali dati tudi primerno literarno obliko. Na dlani leži pomembnost in važnost esejista, ki bi znal samostojno in s pravilnim umevanjem slovenstva razpravljati o naših gospodarskih vprašanjih, zlasti v današnjih časih, ko sta gospodarstvo in socializem v ospredju vseobče pozornosti. Če sami ne bomo pravilno in jasno razmislili naših gospodarskih in socialnih problemov, kdo pa jih bo za nas?

Zato sem z velikim veseljem prebral uvodni članek v peti številki „Besede o sodobnih vprašanjih“, v katerem dr. Jože Pokorn obravnava pod naslovom „Gospodarstvo in politika“ gospodarsko politiko slovenskih pridobitnih krogov, jo samostojno oceni in nakaže tudi pot za pravilno gospodarsko politiko slovenske industrije in trgovine. V tem članku kaže pisec vse znake dobrega gospodarsko političnega esejista, pisatelja torej, kakršen je pri nas zelo redko sejan.

Kakšno je torej naše „gospodarsko jugoslovenstvo“?

„Politična abeceda naših pridobitnih krogov je taka-le: Večini naše industrije in trgovine je Slovenija premajhen in prereven trg za količkej zmeren trgovski dobiček, toda toliko pa spet ni razvita, da bi mogla s pridom tekrovati v mednarodni trgovini, zato rabi primeren notranji trg, ki je krepko zavarovan z zaščitnimi carinami. Bolj primernege trga kot je ozemlje naše države, si je pridobitnikom težko misliti, zlasti, ker so ostale pokrajine agrarnega značaja in industrijsko slabše razvite. Zato slovenski industrijci, ne samo kot drugod po svetu ne morejo nikdar biti politični opozicionanci, ker potrebujejo od državne uprave carin, ugodnih tarif, subvencij, kreditov itd., temveč so v tej državi tudi dejansko najbolj državotvoren element. Trdna in „edinstvena“ država pomeni njim na znotraj enoten in odprt, na zunaj s carinami dobro zavarovan trg. Naši gospodarstveniki so bili vedno proti vsakemu „separatističnemu“ stremljenju v katerikoli obliki, ker bi njihovemu gospodarskemu razvitku škodovala vsaka, četudi samo notranje politična parcelacija. Naš industrijec in naš trgovec hoče kot Jugosloven imeti po celi državi odprto pot brez vsake ovire za svojo jugoslovensko robo in z njo stopati v najoddaljenejše kraje naše države kot svoj človek ... Zato je bil naš pridobitni svet vedno nasproten vsakemu „separatizmu“. Predstavljali so si zadevo tako, da bo ob državnem in narodnem edinstvu postala Slovenija tovarna in trgovska hiša za celo državo in da v drugih delih države ne bo prišlo nikomur na misel, da bi pri nas vpeljanim industrijam doli ustvarjal konkurenco, tam se bodo ljudje pač vrgli na druga polja gospodarskega delovanja, če se že ne bodo zadovoljili s politiziranjem in sviranjem narodnih pesmi. In država bi potem našo industrijo po mnenju teh pridobitnikov kot svojo podpirala na vse tiste načine, kot to store druge kapitalistične države.“

Taka je torej „gospodarska vsebina domoljubja naših pridobitnikov“. Žalibog pa je to gospodarsko jugoslovenstvo slovenskih pridobitnih krogov v opreki z gospodarsko politiko pravega nacionalnega edinstva na podlagi gospodarske izenačenja. S stališča prave, centralistično zamišljene jugoslovanske gospodarske politike namreč ni v prid državi, „da bi imela v svojem skrajnem kotu, obdanem od vseh strani od meja drugih držav, postavljene glavne svoje industrijske postojanke. Tudi ni v korist nacionalnemu edinstvu, podlaga kateremu je gospodarsko izenačenje posameznih pokrajin, da bi se pri nas pospeševala industrijalizacija in se povečevalo blagostanje in to celo na račun gospodarsko zaostalejših delov države ... Bodoče močne industrije, ki bodo obvladale jugoslovanski trg, se bodo razvile bolj južno v srednjih krajih države, ne samo, ker imajo tam boljše gospodarske pogoje, temveč tudi zaradi nacionalnega edinstva in politične trdnosti države. Če ne bi pri človeku želje izdelovale predstav in prepričanj, bi naši pridobitniki ta razvoj morali pregledati in ne bi metali denarja za investicije, ki bodo polagoma prišle ob vrednost.“ Zato ni čudno, da naši pridobitniki doživljajo razočaranje na razočaranje in da so užaljeni v svoji državotvornosti. A če naši pridobitniki nočejo doživeti novih razočaranj, je zadnji čas, da začno s povsem novo gospodarsko politiko. „Če hočemo torej ohraniti svojo samobitnost, za kar nam je predvsem potrebna tudi neka gospodarska odpornost in nenavezanost v gospodarskem pogledu na izključno politične momente, moramo gledati na to, da se razvijajo slovenske industrije v obsegu, ki je potreben predvsem za naš trg in da v tem obsegu postanejo in ostanejo konkurenčne in tu izrinejo tuje tekmece.“

Kaj je bistveno v marksizmu? — Na vprašanje: kaj je bistveno v marksizmu? ali Marxov svetovni nazor ali njegov ekonomski nazor? odgovarja v 8. številki letošnjega „Časa“ dr. Aleš Ušeničnik v članku „Nekaj kritičnih opomb o marksizmu“. Jasnost v tem vprašanju je umestna zlasti za katolika, „ker se nekateri voditelji katoliških delavcev in nekateri katoliški akademiki prištevajo k zastopnikom marksizma, ne sicer glede na Marxov svetovni nazor, temveč le na njegove ekonomske nazore“. Na to vprašanje torej odgovarja dr. Aleš Ušeničnik zelo jasno in nedvoumno, kakor je njegova navada. Takole je njegovo mnenje:

Ker sta bila socializem in kolektivizem sanja in zahteva mnogih ljudi že pred Marxom, je jasno, da je bistveno v marksizmu le nekaj, kar mu je Marx dal. Po tem, pravijo njegovi pristaši, je postal socializem „znanstven socializem“. In kaj je tisto? Engels, najintimnejši prijatelj Marxov in štirideset let njegov sodelavec (kakor Engels v uvodu k 3. izdaji „Kapitala“ sam izpričuje¹) odgovarja: „Dvoje velikih odkritij je, ki je po njima socializem postal znanost: materialistično pojmovanje zgodovine in teorija o nadvrednosti, ki se je po njej razodela skrivnost kapitalistične proizvodnje.“² Kdor torej izloči eno ali drugo, podaja marksizem „ad usum Delphini“, ne pa pristnega marksizma.

Preporno je še, ali je bil Marx materialist v polnem smislu besede. Lenin trdi, da, drugi zanikujejo. Max Adler dosti verjetno dokazuje, da ni bil.³ A to se ne da zanikati, da so po Marxu verske, nravne in pravne ideje le refleksi gospodarskih razmer. To je izrečno učil v Komunističnem manifestu (1848),⁴ prav to pa v uvodu k 2. izdaji „Kapitala“ (1873), kjer se je postavil v določno nasprotje k Heglu (čigar dialektično metodo si je sicer formalno osvojil), češ: „Heglu je ideja, mišljenjski proces tvorec resničnosti, pri meni pa nasprotno idealne vrednote niso nič drugega kakor materialno, stvarno, ki se je v človeški glavi prestavilo v idealno.“⁵ V tem zmislu je Marx učil „historični materializem“.⁶

Teorija v nadvrednosti ni docela Marxovo „odkritje“, a nihče ni te teorije tako vdelal v sistem kakor Marx. Po njem kapitalizma brez te teorije sploh ni mogoče umeti. V tem zmislu je tudi ta teorija bistvena sestavina marksizma.

Najbolj njegova pa je sinteza obeh sestavin. In le-ta je pristni marksizem.

Pristni marksizem obsega torej Marxov svetovni in ekonomski nazor. Najdosledneje je marksizem izvajal Lenin. Njemu se je zdel gol nezmisel, ločiti v marksizmu ekonomski nazor in svetovni nazor in uveljavljati onega brez tega. Poglavitna mu je bila v marksizmu revolucionarna materialistična dialektika. Kdor te ne umeje, je rad ponavljal, ta sploh ne umeje marksizma. A osnova te dialektike mu je ateizem ter negacija vseh verskih in nravnih idej. „Religija je opij za ljudstvo,“ ta Marxov izrek je povzel tudi boljševizem za enega svojih osnovnih naukov. — Pustimo torej besedam njih pravi zmisel in ne delajmo zmede med delavstvom in mladino.

¹ Marx, Das Kapital I. Herausgegeben von Friedrich Engels, 6. Aufl. 1909, str. XIX.

² Engels, Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft (1891^a), 26; cit. Cathrein V., Der Sozialismus, (1906^b) 28.

³ Adler Max, Lehrbuch der materialistischen Geschichtsauffassung (Soziologie des Marxismus), I 1930.

⁴ Komunistični manifest (slov. prevod, 2. izd. 1920), 18, 15.

⁵ Das Kapital I (1909) XVII.

⁶ Prim. mojo „Sociologijo“ 336¹, kjer so navedeni še drugi izrazi: „socialni materializem“ (Tugan-Baranowsky), „zgodovinski ekonomizem“ (Achille Loria), „ekonomska zgodovinska teorija“ (Hohoff).

Iz tujih revij

Adolf Hitler — pisatelj! — V ameriški reviji „Contempo“ (maj 1933) piše tudi pri nas znani nemški pisatelj Lion Feuchtwanger v članku „Hitler in Židje“ o Hitlerjevem pisateljskem delovanju. „Nemara vam bo znano, da se je Herr Hitler na početku svoje kariere imenoval pisatelja. Spominjam se burne debate, ki se je ob tej priliki vnela v nekem društvu poklicnih književnikov, ki je bilo zelo širokogrudno pri sprejemanju novih članov. Vsa debata se je sukala okoli vprašanja, katera je najnižja mera natisnjenega gradiva, ki daje avtorju pravico za vstop v društvo književnikov. Ali je na primer mož, ki sestavi in da natisniti jedilni list za restavracijo, pisatelj ali ni pisatelj? Do končne odločitve nismo prišli, pa tudi ni bilo potrebno, ker Herr Hitler vendar ni prosil za vstop v društvo.

Herr Hitler je namreč napisal knjigo — zelo debelo knjigo. Njen naslov se glasi: Mein Kampf — Moj boj ali moja borba, kakor vam je ljubše. Ta njegov boj ali njegova borba obsega 140.000 besed.

O zunanji zgodovini te knjige je treba povedati, da je bila napisana v času, ko je Hitler sedel v zaporu, potem ko se mu je izjalovil puč v Monakovem, tako imenovani „Biergartenputsch“. Dan pred tem pučem se je Hitler zaklel, da bo naslednjega dne mrtev ali diktator. Napočil je naslednji dan, a Hitler ni bil ne mrtev ne diktator. Namesto tega je šel rajši v zapor. Toda ta zapor ni bila ječa, v kakršno pošiljajo komuniste. Bil je zelo čeden in udoben zapor, ki mu je nudil najlepšo priliko, da je v miru in v udobju napisal zgoraj omenjeno knjigo.

Ko je bila knjiga napisana, so jo naslednjih sedem let razdeljevali naciji med nemško ljudstvo s tako propagando in reklamo, kakršnih dotlej Nemčija še ni bila videla nikoli. Hhratu s propagando so knjigo razširjali še z najhujšim pritiskom, ki ga je bila zmožna Hitlerjeva stranka. S propagando in s pritiskom so v sedmih letih razpečali med ljudi 200.000 izvodov tega „Boja“. Istočasno je znana Remarque-ova knjiga „Na zapadu nič novega“ v treh in pol letih in brez vsake organizirane propagande krožila v 1,200.000 izvodih, in Remarque je najzagrizenejši nasprotnik Hitlerjevih idej.

Glede vsebine te knjige sem že povedal, da vsebuje približno 140.000 besed. In če bi kdo sestavil seznam hudih napak zoper nemško slovnico in slog, bi prišel do spoznanja, da je teh napak toliko kolikor besed. 140.000 besed in 140.000 slovniških in stilističnih napak.

Upam, da ta ugotovitev ne greši proti kaki najnovejši odredbi nemške vlade. Saj je to le literarna ali, če hočete, jezikovna kritika in celo sam profesor Edward Engel, vodilni nacionalno socialistični filolog bi pri pregledu te knjige komaj naletel na nižje število napak. V prvih izdajah Herr Hitler izrazilo poudarja: „Če si hočete pridobiti naklonjenost širokih ljudskih množic, tedaj se nikar ne strašite in le kar brez bojazni in oklevanja rabite najbolj mastne in kar najbolj prostaške bojne klice in udarne besede“ — — —

Ko že govorim o tem, naj mimogrede še omenim, da se vsa nacijska literatura odlikuje po neverjetni besedni poplavi. Kvaliteto hočejo zamenjati s kvantiteto. V Nemčiji živi na primer med 65 milijoni ljudi 450.000 Židov. Naciji pa razpečajo dnevno 18 milijonov izvodov protizidovskih časopisov, torej povprečno 40 izvodov na vsakega Žida. Jaz sem nemški Žid in se po vsem tem ne boste čudili, če vam povem, da se po malem prevzemam...

A vrnimo se k naši izhodni točki, k Hitlerjevi knjigi. Če se torej želite poučiti o Hitlerju pisatelju, vas prosim in rotim, da preberete njegovo knjigo, to 140.000 besed zajemajočo „Borbo“. Prosim vas pa, da jo preberete v angleškem prevodu, tudi če dobro razumete nemško. Vsak prevod te knjige je namreč nujno boljši od izvirnika. Sicer bo tudi to čitanje prevoda terjalo od vas velike potrpežljivosti, za plačilo pa boste našli marsikaj, kar vas bo osupnilo, a tudi marsikaj, kar vas bo imenitno zabavalo v teh hudih, žalostnih časih...

S. L.

Komunizem in katoliška Cerkev. — V preteklih časih, zlasti ob prelomu 19. in 20. stoletja, niso bili redki pisatelji konvertiti, pisatelji spreobrnjenci. Največ takih spreobrnjencev srečamo med francoskimi pisatelji. Med njimi naletimo na slavna imena, recimo na Paula Claudela, čigar spreobrnjenje je močno vplivalo na dolgo vrsto manjših duhov, ki so se, zbrani krog svojega mojstra z njim vred trudili, da bi v svoj katoliški krog zajeli čim večje število pisateljev in sovrstnikov. Izza vojne so se časi in ljudje močno spremenili. Nobenega primera ne poznam, da bi se bil pomemben pisatelj povrnil v katoliško cerkev. A konvertitstvo je živo še vedno, vendar ne več konvertitstvo v katolicizem, marveč spreobračanje med pisatelji h komunizmu; danes ne kolebajo pisatelji med svobodomiselstvom in katolištvom, med nevero in cerkvijo, marveč se v marsikom borita novi in stari svet, stara kultura z vso civilizacijo, zraslo na temelju liberalnega individualizma in kapitalizma pa zavest potrebe po preosnovanju temeljev človeške družbe. Izginila je napetost, porazgubila so se trenja, ki so pred dobrimi tridesetimi leti ločila katoliškega in svobodomiselnega pisatelja. Danes stoje na eni strani reakcionarni pisatelji, na drugi jim gledajo v lice revolucionarci. In kakor se je prejšnja leta svobodomislec spreobračal h katolištvu, tako vidimo danes primere, da se reakcionarci spreobrača v revolucionarce, v pobornike za novi družbeni red.

Lani se je priporil k spoznanju potrebe po novem družbenem redu sloviti in brez dvoma najvplivnejši živeči francoski pisatelj André Gide, čigar mladostno delo „Tesna vrata“ nam je v slovenskem prevodu oskrbela Jugoslovanska knjigarna. Danes je šestdesetletnik André Gide prepričan marxist in borben zagovornik novega družbenega reda. Ker je Gide eden izmed najostroumnejših mislecev, kar jih pozna moderna francoska literatura, je naravno, da je do svojega novega nazora prišel šele po dolgotrajnih in napetih razmišljanjih, ki jih je lani objavil v „Nouvelle Revue Française“ pod skromnim naslovom „Pages de Journal“ — „Listi iz dnevnika“. Nesmiselno bi bilo, če bi kdo od tako ostrega in jasnega misleca, kakršen je Gide, pričakoval, da se bo zadovoljil s kakšnim tesnosrčnim dogmatizmom in da ne bo po pristanku k potrebi boja za nov družbeni red še nadalje razmišljal o najraznejših problemih, ki mu jih vsiljuje novi nazor. In res se je že v zadnji številki „Nouvelle Revue Française“ oglasil s „Fenillets“ — „Lističi“, ki so polni razmišljanj o novem družabnem redu. Morda bo koga zanimalo, kako sodi Gide v teh najnovejših „Lističih“ o razmerju katoliške cerkve do komunizma.

„Samo Cerkev“, meni Gide, „bi bila mogla preprečiti komunizem, če bi bila vsrkala in sprejela vase — in nihče ne zna tega bolje kakor Cerkev — vse, kar je v komunizmu najboljšega; če bi bila to storila, bi bil komunizem nepotreben in odveč. Cerkev bi bila morala storiti to že davno. Danes se to ne da več storiti. Prepozno je. Prepozno! Danes je igra zgubljena ... Kajti nič ni bilo protivnejšega

Kristusovemu nauku kakor kapitalizem; podoba je, da se je tega nasprotja ovedel danes celo papež sam. Toda Cerkev se je tako tesno zvezala s najpogubnejšimi silami tega sveta, s silami, ki so po svojem bistvu najbolj nasprotne krščanstvu, to je s silami, ki jim Kristusov nauk najbolj nasprotuje, s kapitalizmom, z imperializmom, z armado, da se danes ne moreš več odtrgati od vseh teh grozotnih sil, ne da bi zavrzel tudi vero.

Če krščanstvo propada, krivde ni mogoče naprtiti Kristusu, kakor Kristus tudi ni kriv, če se med seboj koljejo narodi, ki pravijo, da so krščanski. Komunizem je na boljšem kakor krščanstvo.“

In v enem izmed naslednjih „Lističev“ meni zopet: „Tisti dan, ko je Cerkev obšla in se ognila oni tako preprosti Kristusovi besedi: „Prodaj vse svoje premoženje in ga razdeli med uboge“, tisti dan je hudo grešila proti sami sebi. V tistem trenutku, ko se je začela pogajati in sporazumevati s tem, čemur evangelij pravi „mamon“, ki je v najpristnejšem pomenu besede prava duša kapitalizma, v tistem trenutku je Cerkev razkrila ranljivo točko krščanstva. (In da poudarim znova: krivde za to ni mogoče naprtiti Kristusu samemu in ta ranljiva točka bi se nikoli ne pokazala, bi sploh ne bila ranljiva točka, če bi res vsi sledili pravemu Kristusovemu nauku, to se pravi, če bi Cerkev ne bila skušala tolmačiti Kristusove besede, namesto da bi jo bila enostavno izvajala. Tako je mogoče reči, da je krščanstvo z izdajstvom prave Kristusove besede rodilo komunizem in da bi komunizem niti ne imel svojega „raison d'être“, če bi krščanstvo ne bilo odpovedalo.) Ta ranljiva, spočetka komaj vidna točka pa je v tem, da je bilo krščanstvo (posredno brez dvoma in nehote, v resnici pa vendar le) voda na mlin kapitalizmu; tako je bilo kapitalizmu zelo veliko na tem, da pospešuje krščansko vero in da se celo prizna za krščanskega, pa naj zveni to še tako paradokсно.“

S. L.

Trezne misli o komunizmu. — V Lausanne-i je prenehal izhajati mesečnik „Revue des Belles-Lettres“. V zadnji številki, v kateri se uredništvo poslavlja od bralcev v ironičnem in dokaj skrivnostnem „Adieu aux lecteurs“ je napisal André Muret nekaj misli o komunizmu, ki sicer „ne povedo veliko novega“, kakor sodi o njih pisec sam, a ki so izredno jasne in točno povedane.

.... Meščanska rešitev problema vojne je Društvo narodov. Ker pa vojne povzroča po eni strani nacionalizem in po drugi strani ekonomski nagibi, ker torej z drugimi besedami povedano povzroča vojne kapitalistični režim, je nemogoče, da bi vojne preprečili ali temeljito izkoreninili kapitalistični narodi, tudi če so združeni, ne da bi prej docela spremenili svojo naravo. V resnici je Društvo narodov organizacija, zasnovana v obrambo buržuazije in sedanjega režima, ki ju danes ta dan ogroža v njunem obstanku malodane vsesplošna groza in stud pred novimi vojnami. (Tako je kapitalistična civilizacija potisnjena v boj proti temu, kar je nujna posledica njenega žitja, s čimer ponovno dokazuje, da ni zmožna življenja.)

... Socialna ureditev, pa naj bi bila kakršnakoli, ne more spremeniti bistvenih osebitosti nekega rodu in niti misliti si ne moremo, da bi Francoz s prirojenim mu čuvstvom individualne nezavisnosti mogel kdaj prenašati obliko socialnega sožitja, kakršno je uvedla Rusija.

Socializem je samo eden, toda narava stvari sama zahteva od njega, da se izrazi v veliki obilici najraznejših oblik.

Komunizem vsebuje neko načelo reda, ki ga ni mogoče najti v meščanskem režimu. Ker temelji ves komunizem na osnovnem načelu, da mora biti izhodišče pri vsakem človeku enako, bo prva posledica komunizma vzpostavitev pravega, pristnega individualizma, ki ga naša družba ne pozna več.

Neenakost med ljudmi je brez dvoma naravno in usodno dejstvo. Toda neenakost, kakršno poznamo danes, je pokvarjena, izkrivljena neenakost, ki ne izvira iz narave stvari. Meščanski individualizem, neenakost v kapitalističnem režimu izvira iz nepravilnega poznanja človeških vrednot. In če bomo hoteli vzpostaviti pravično neenakost, tisto, ki je zasidrana v človeški naravi sami, bomo morali najprej zaživeti v družbi, v kateri bodo načelno vsi enaki. Vsakemu posamezniku bodo morali biti dani ob vstopu v življenje isti in enaki pogoji. Samo v tem primeru se bo vsak posameznik razvil le po ukazu svoje prave notranje narave. Šele kadar bo imel vsak človek isto izhodišče v življenje, kadar ne bo več umetno ustvarjenih prednosti ali umetno ustvarjenih ovir, ki človeku niso prirojene, šele takrat se bo vsaka osebnost mogla polno razviti po poti, ki ji jo je nakazala narava sama. Na tej ideji pravične neenakosti, a enakega izhodišča za vse temelji ves komunizem. In ta zamisel vsebuje zame načelo reda. Ne gre za to, da bi vnaprej določevali, v kakšni obliki se bo izživljala družba (ta oblika bo taka, kakršno bodo pač hoteli ljudje, ki sestavljajo to ali ono družbo, in se bo s časom brez dvoma spreminjala). V bistvu gre le za to, da bodoča družba, pa naj bi bila že kakršnakoli, najde sredstva in moči, kako se zasidrati na naraven, človeški red. Ta red pa bo dosežen, kadar bodo posamezniki, člani te bodoče družbe, izvrševali opravila, oziroma šli po poti, ki jim jo kaže njihova lastna narava. In komunistično načelo enakega izhodišča v življenje za vse nudi gotovost uresničenja te poti.“

S. L.

Politični razgledi

Ostra kriza v U. R. S. S.

Zaključki vseh pošteno mislečih in nepristranskih raziskovalcev ruskih prikl, ki so se zadnje čase mudili v Rusiji, so nedvoumni: vsi so izjavili, da se je petletka posrečila v tem smislu, da so povsod lahko ugotovili zgraditev predvidenega števila tovaren, jezov, mostov, železniških prog, ustanovitev celih mest, kakršni sta Magnitogorsk in Kuznieck z vsemi upravnimi, prosvetnimi in zdravstvenimi napravami; ugotovili so lahko nadalje, da so odprli ali razširili železne rudnike in premogovnike ter občutno pomnožili pridobivanje petroleja; in slednjič so zabeležili sklenjeno vrsto pomembnih, časih ogromnih naporov na poljedelskem področju, dasi je uspeh v poljedelstvu neskončno manj otipljiv kakor v industriji.

Hkratu s temi ugodnimi poročili pa so opozorili na sledeče dejstvo: ritem gradnje je bil res občudovanja vreden, a da so pritirali do tega ritma, niso v ničemer upoštevali industrijske zmožnosti prebivalstva; potrošek je bil povsod in deloma zaradi tega v ogromnem nesorazmerju s pridobljenimi uspehi; proizvodna zmožnost premnogih tovaren, ki so sicer opremljena z vsemi modernimi izpopolnitvami, je dvomljive vrednosti; brez dvoma bi bilo mnogo pametneje in smotrneje, če bi bili gradili bolj počasi, če bi bili hkratu z gradnjo tovaren iz-